

Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in het Voortgezet Onderwijs

Inpassen van de meldcode in de zorgroute van het voortgezet onderwijs

- Invoeren en toepassen van meldcode wordt verplicht
- Basismodel voor meldcode is beschikbaar
- Stappen uit de meldcode goed inpasbaar in zorgroute van het voortgezet onderwijs
- Extra aandacht nodig voor signaleren, communiceren met ouders en eventueel melden bij Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) en Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)

De staatssecretaris van VWS, mevrouw Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, heeft in februari 2011 een wetsvoorstel aangekondigd, waarin aan organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren de plicht wordt opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling.

Dit gaat gelden in de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg, de maatschappelijke ondersteuning en voor politie en justitie. Gebruik van een *meldcode* geeft professionals houvast bij het signaleren en in gang zetten van interventies en zorgt voor meer en betere meldingen bij het AMK/SHG. Professionals worden verplicht om zich zo nodig te scholen in het gebruik van de meldcode.

Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de wet komt een *toolkit* beschikbaar. Die bestaat uit het landelijk basismodel meldcode, ondersteunend trainingsmateriaal, een checklist voor managers en risico-taxatie instrumenten. Het basismodel meldcode is al beschikbaar en dient als handreiking voor het opstellen van een code voor de eigen organisatie of beroepsgroep. Hierin beschrijft elke organisatie concreet en nauwkeurig over welke doelgroep het gaat, wat de rol van de beroepskracht is, wie wanneer

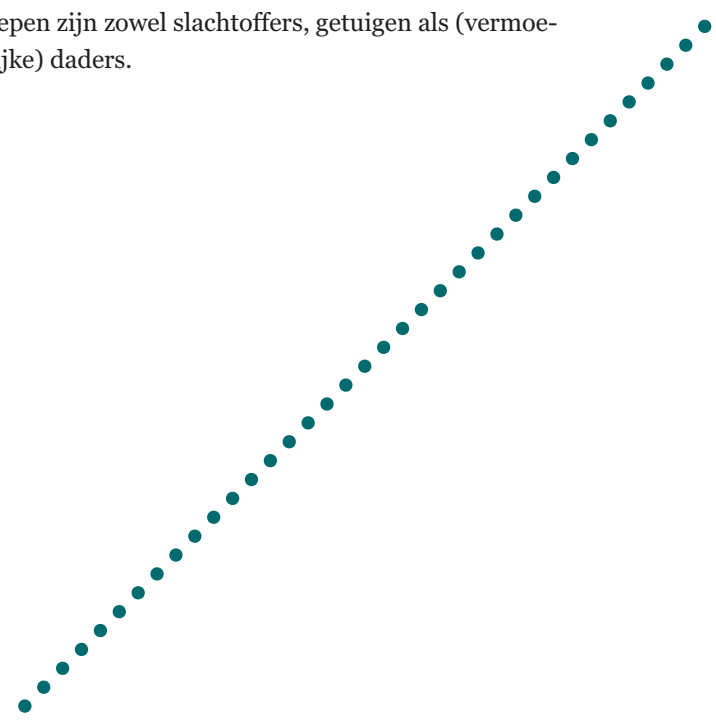
welke stappen zet en welke functionarissen men desgewenst kan raadplegen.

In deze notitie laten we zien dat voor het implementeren van de meldcode *in het voortgezet onderwijs geen nieuwe structuren of procedures nodig* zijn. De gangbare zorgroute is hiervoor voldoende. We plaatsen de verplichte stappen van de meldcode in deze zorgroute waarna we enkele voor het onderwijs specifieke thema's nader toelichten.

Geweld in huiselijke kring

De meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (HG&K) heeft betrekking op alle vormen van geweld in de huiselijke situatie, zoals mishandeling, seksueel geweld, genitale verminking, eerge relateerd geweld en ouder(en)mishandeling.

De meldcode heeft tot doel jeugdigen, die te maken hebben met een vorm van geweld of mishandeling, eerder passende hulp te bieden, zodat een einde komt aan de (bedreigende) situatie. Hiertoe biedt de meldcode stappen en handvatten aan professionals voor signalering en het handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. De doelgroepen zijn zowel slachtoffers, getuigen als (vermoedelijke) daders.

Intimidatie of geweld (waaronder ongewenste intimiteiten) door beroepskrachten zijn niet opgenomen in de meldcode. Scholen zijn conform ARBO-wetgeving al wettelijk verplicht hiervoor een protocol te hebben. Bij vermoeden van een zedenmisdrijf geldt een meldplicht aan het bestuur, dat met de Vertrouwensinspectie moet overleggen.

Criteria voor de inspectie

In het kader van haar toezichthoudende taak zal de inspectie scholen op drie punten bevragen, om te bepalen of zij voldoen aan hun plicht met betrekking tot de meldcode:

- het beschikken over een meldcode,
- de randvoorwaarden voor toepassing ervan,
- de feitelijke toepassing van de meldcode.

Verplichte meldcode is iets anders dan een meldplicht

Scholen zijn straks dus verplicht een meldcode te hebben en toe te passen. Het bestuur dient het gebruik van de meldcode te bevorderen. Dat betekent niet dat er ook een meldplicht bestaat. Bij een

meldplicht *moet* de professional zijn vermoeden van geweld melden bij andere instanties, bijvoorbeeld bij een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG). Die verplichting bestaat niet bij een meldcode.

Door te werken met een meldcode blijft de beslissing om vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling wel of niet te melden, berusten bij de professional. In het onderwijs kan die afweging worden gemaakt samen met de partners in het ZAT.

Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Het basismodel biedt een stappenplan voor het handelen bij signalen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Die stappen zijn:

1. in kaart brengen van signalen,
2. collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het AMK of SHG,
3. gesprek met de cliënt, de leerling,
4. wegen van het geweld of de mishandeling,
5. beslissen: hulp organiseren en/of melden.

Beroepsgroepen en organisaties kunnen het basismodel als ‘onderlegger’ gebruiken voor het opstellen van hun eigen meldcode.

De zorgstructuur in het voortgezet onderwijs

De zorgstructuur in het voortgezet onderwijs kent verschillende functionarissen die achtereenvolgens ingeschakeld worden wanneer de problematiek van leerlingen gezien zwaarte en complexiteit daarom vraagt:

- Mentoren zijn de spil van de begeleiding binnen de school en eerste aanspreekpunt voor leerlingen, ouders en collega's;
- Zorgcoördinatoren, schoolmaatschappelijk werkers, schoolpsychologen/pedagogen en vertrouwenspersonen bieden aanvullende, meer specifieke vormen van begeleiding;
- Het intern zorgteam zorgt voor 'smalle' multidisciplinaire weging en afstemming;
- Zorg- en adviesteam (ZAT) zorgt voor 'brede' multidisciplinaire weging en afstemming.

Voor weging en hulpverlening bij kindermishandeling en huiselijk geweld of het melden aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK, tot 18 jaar) of het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) is het ZAT de aangewezen plek. Hier kunnen de signalen van de school gedeeld worden met de zorgpartners om tot een afgewogen aanpak te komen.

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling in de zorgroute van het VO

In het onderstaande hebben wij de stappen van het basismodel van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling vertaald naar het voortgezet onderwijs. Het is goed om u bij het lezen te realiseren dat van de opeenvolging van beschreven stappen kan worden afgeweken op grond van specifieke factoren. Zo kan er vanuit de begeleidingsrelatie al eerder contact zijn met ouders dan bij stap 3. Of is er ook vanuit de weging van de ernst van een signaal na stap 1 via consultatie over te gaan tot melding.

Ook geldt nog het volgende: het basismodel meldcode gaat uit van het al dan niet wegnemen van zorgen om tot een volgende stap over te gaan. Het kan natuurlijk zijn dat na een stap de signalen niet bevestigd zijn, bijvoorbeeld na een gesprek met de ouders. Maar dat hoeft niet te betekenen dat de zorgen van de onderwijskracht verminderd zijn. Als de zorgen nog steeds bestaan, kan dat juist reden zijn om de volgende stap toch te zetten.

Stap 1: Signaleren en in kaart brengen van signalen

Mentoren en docenten komen in eerste instantie in actie wanneer er zorgen zijn om leerlingen. In het

voortgezet onderwijs is er veel minder continuïteit in het contact tussen leerling en mentor/docent, in vergelijking met het primair onderwijs. Het kost vaak meer tijd en inspanning om adequaat te signaleren. Systematische leerling-besprekingen zijn daarom een goede basis om alle signalen van docenten over leerlingen te ordenen en te bespreken. Uiteraard zijn die signalen dan te verbinden met reeds beschikbare informatie uit de overdracht met de voorgaande school en eventuele gegevens uit de intake. Als de ontwikkeling van de leerling anders loopt dan verwacht en gewenst, kunnen de mentor en docenten een gerichte aanpak afspreken. Vervolgens deelt men de signalen en voorgestelde aanpak met de leerling en zijn ouders.

Wanneer signalen wijzen op mogelijke kindermishandeling en/of huiselijk geweld, kunnen er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat de leerling risico loopt bij het bespreken van de zorgen met zijn ouders. Dat is vooral aan de orde als er door de leerling rechtstreeks met de mentor of een docent is gesproken over een bedreigende thuissituatie. In zo'n geval gaat men snel over tot stap 2.

Veel zorgsignalen zijn echter aspectief en kunnen naar een diversiteit van problematiek verwijzen. Dan dient het gesprek met de leerling en zijn ouders over het nader in kaart brengen van signalen te gaan. Op grond daarvan beoordeelt de mentor of er aanleiding is vervolgstappen te zetten.

Stap 2: Collegiale consultatie

Als de verzamelde informatie het vermoeden van kindermishandeling en/of huiselijk geweld ondersteunt, consulteert de mentor de interne zorgfunctionarissen van de school. Nagenoeg elke middelbare school heeft een zorgcoördinator. Aan veel VO scholen zijn ook orthopedagogen en schoolmaatschappelijk werkers (smw-ers) verbonden. Het merendeel van de scholen voor voortgezet onderwijs organiseert een vorm van intern zorgoverleg, waar men de signalen van docenten en mentoren bespreekt als ze tot ondersteuningsvragen leiden. Spilfunctionaris in dit overleg is de zorgcoördinator. Deze zit het overleg voor en de team/afdelingsleiders vertegenwoordigen de lijn. Andere schoolinterne zorgprofessionals en het schoolmaatschappelijk werk sluiten aan. Vanuit dit overleg zet men schoolinterne zorg in. Bij enkelvoudige problematiek (afgebakende problematiek met logische vervolgstap) wordt via bilateraal overleg verwezen naar de betreffende partner-

instelling van het ZAT. Binnen dit overleg besluit men eventueel het AMK of het SHG te consulteren over de vastgestelde zorgen. Ook bestaat hier de mogelijkheid om een risicomelding in de Verwijsindex (VIR) te doen. Want, als signalen niet direct zijn herkend binnen de schoolorganisatie of in het gesprek met de ouders, kunnen deze elders toch zijn opgevangen en tot 'niet pluis gevoel' hebben geleid! Op deze manier komt er een verbinding met de VIR, zijn afzonderlijke signalen bij elkaar te brengen en bij een match is snel contact tussen ZAT-partners mogelijk.

Ook weegt men in het intern zorgoverleg af of een casus bespreking in het ZAT vraagt. Hiertoe besluit men als de problematiek dermate complex is dat de multidisciplinaire kijk en eventueel de interventies van ZAT-partners gewenst zijn. Het betrekken van leerling en ouders bij de zorgen, en de terugkoppeling naar degenen die het signaal inbrachten, zijn aandachtspunten bij de bespreking in het intern zorgoverleg.

Stap 3: Gesprek met de leerling en/of ouders

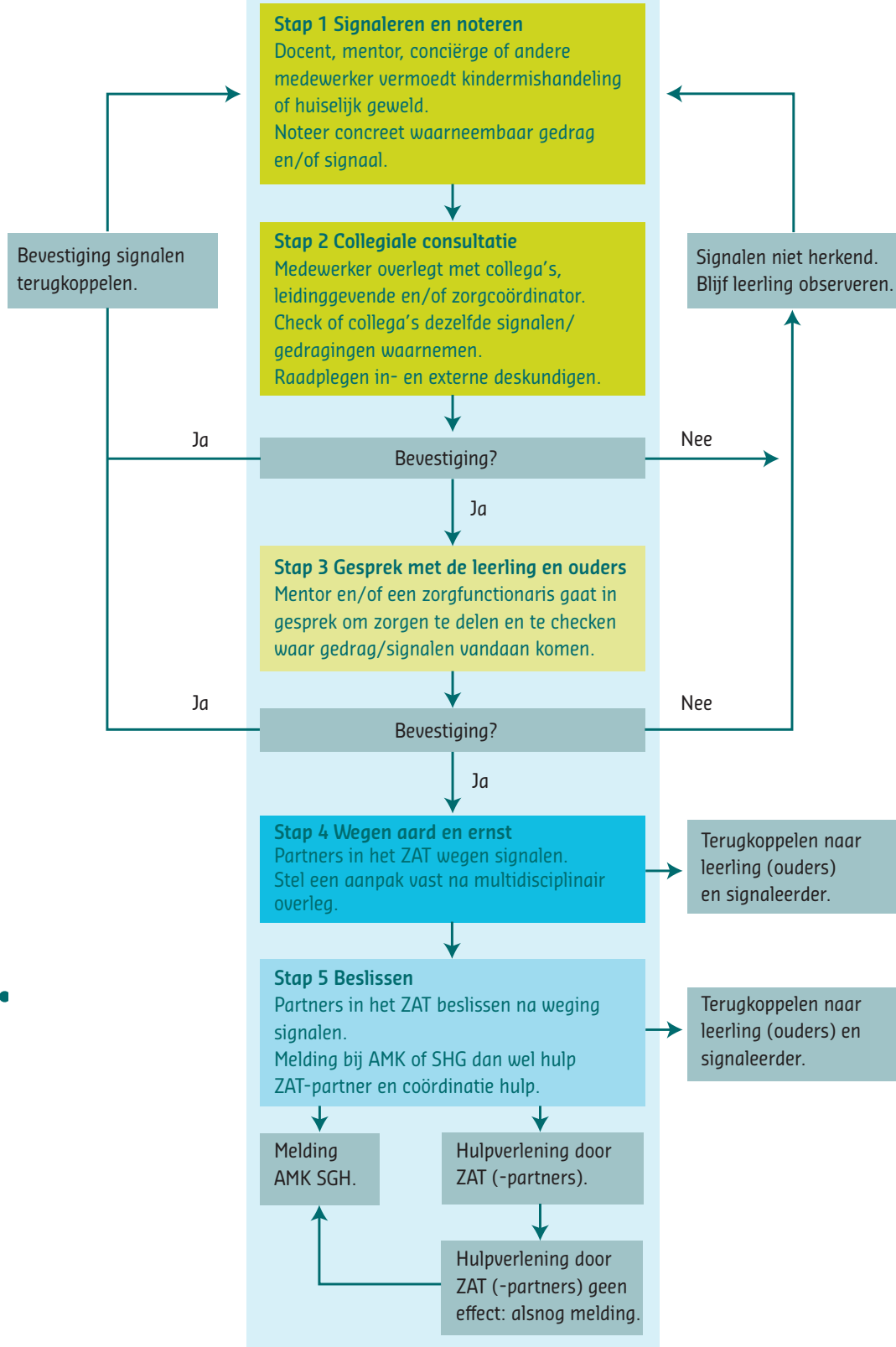
Na de collegiale consultatie in het intern zorgteam en het eventuele advies van het AMK of SHG bespreekt de mentor de signalen met de leerling en/of met de ouder(s). Afhankelijk van de situatie gezamenlijk of apart. Dit doet hij vaak samen met een andere school-

functionaris. In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren over de signalen, te vragen naar de thuis-situatie en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van hun kind, zijn zorgen te verduidelijken, te ontkrachten of te bekrachtigen. Ook kan men toestemming vragen om een en ander in het ZAT te bespreken. Op grond van de eerdere afweging kan het gesprek met de ouders achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen.

Stap 4: Wegen van de aard en ernst

De volgende stap is dat de school de signalen, het ingewonnen advies bij collega's en de informatie uit het gesprek met de ouders in het ZAT bespreekt. De aard en de ernst van de signalen en het risico op kindermishandeling of huiselijk geweld weegt men in het ZAT multidisciplinair af. Vervolgens stelt men een afgestemde aanpak vast, gericht op ondersteuning van de leerling, de ouders en de school. In het ZAT is de hiervoor benodigde, specialistische hulp aanwezig. Zo nodig kan er extra onderzoek plaatsvinden, een diagnose gesteld worden en kan men het voorwerk voor indicaties voor jeugdzorg en/of speciaal onderwijs doen. Zo komt de speciale zorg van die instellingen op gang.

Stroomschema

Stap 5: Beslissen

Het ZAT organiseert de noodzakelijke hulp en geeft handelingsadviezen aan de school. Daarnaast overleggen de deelnemers in het ZAT of er gemeld wordt bij het AMK en zo ja, door welke ZAT-functionaris. Met het AMK bespreekt men wat het interne zorgteam of het ZAT na de melding, binnen de grenzen van de gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kan doen om de betrokkenen tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen. De verantwoordelijke schoolfunctionaris (schoolleider of zorgcoördinator) bespreekt met de ouders de uitkomst van de bespreking in het ZAT.

Stap 6: Volgen (formeel geen onderdeel van de meldcode maar wel gewenst)

Wanneer vanuit het ZAT hulp komt, is in het team afgesproken wie de zorg coördineert. Het ZAT volgt de effecten van deze hulp en stelt de aanpak zo nodig bij. Tenslotte biedt men nazorg en evalueert men de aanpak.

Aandachtspunten en dilemma's

Hoewel de stappen van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling eenvoudig in te passen zijn in de bestaande zorgroute, zijn er nog enkele punten die specifieke aandacht vragen.

Signaleren in de school

Voorwaardelijk voor adequate signalering is een goed uitgewerkte zorgstructuur waarin taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van alle betrokkenen in de zorgroute goed zijn uitgelijnd. Dat is niet toereikend. Van groot belang is ook de wijze waarop mentoren en docenten de zorgstructuur invullen: *de schoolcultuur*.

Kindermishandeling, huiselijk geweld, eerge relateerd geweld, loverboys of oudermishandeling zijn beladen onderwerpen waarvoor direct betrokkenen zich vaak schamen en zwijgen. Jongeren (en/of hun ouders) kaarten deze onderwerpen uit zichzelf niet gemakkelijk aan bij mentoren/docenten. Men spreekt hier ook wel van het horen-zien-en-zwijgen-syndroom, wat niet alleen speelt voor de direct betrokkenen maar ook voor zogenaamde 'omstanders', zoals professionals in het onderwijs. Ook zij aarzelen vaak om (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling ter sprake te brengen. Daarom is het van belang om de vaardigheid van docenten om te signaleren te vergroten en de handelingsverlegenheid van

docenten te verminderen door scholing. Bij signalen van leerlingen, zeker als het gaat om huiselijk geweld of kindermishandeling, dient men altijd te overleggen met collega's of deskundigen in de school. Hoe meer het tot de schoolcultuur behoort om over leerlingen en signalen te praten, bijvoorbeeld in gestructureerde leerling-besprekingen, des te beter is de meldcode te implementeren. Handelingsverlegenheid is begrijpelijk, maar is met gerichte aandacht te voorkomen.

Communiceren met ouders

De ouders/verzorgers van elke leerling zijn de eerste samenwerkingspartners voor de school. Het actief in gesprek gaan met de leerling en zijn ouders/verzorgers wordt belangrijker, naarmate er sprake is van extra zorgen. Vooral bij gevoelige onderwerpen als (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld is het noodzakelijk bij elke stap in gesprek te blijven met de leerling en zijn omgeving (ouders/verzorgers). Kloppen de vermoedens, (h)erkent men de signalen, is opschaling noodzakelijk, is de geboden hulp effectief? Wanneer leerling/ouders meewerken bij het zoeken naar een oplossing, maakt dat de kansen op succes aanmerkelijk groter.

Melden bij het AMK/SHG

Als in het ZAT wordt vastgesteld dat er reële vermoedens bestaan van mishandeling of huiselijk geweld maar (verdere) inzet van hulpverlening geen verbetering brengt, zal besloten worden tot een melding bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)/Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG).

Een melding bij het AMK/SHG wordt in principe op naam gedaan. Het AMK/SHG zal in het daaropvolgende contact met de leerling/ouders kenbaar maken wie de melding heeft gedaan. De melder kan dan te maken krijgen met afwijzende en soms agressieve reacties van de leerling/ouders met als gevolg een volledig gebrek aan medewerking. Docenten en/of begeleiders van scholen zijn daarom vaak terughoudend als het gaat om een melding bij het AMK/SHG. Het risico bestaat namelijk dat de schoolloopbaan in het gedrang komt en dat daardoor de problemen alleen maar groter worden.

Het is om die reden aan te bevelen om één van de partners in het ZAT te vragen de melding te doen. Soms is lastig te bepalen wie dat het beste kan doen omdat ook hulpverleners van buiten de school belang kunnen hebben bij het in stand houden van een vertrouwensrelatie met de leerling/ouders.

In sommige gevallen heeft een beroepskracht, zoals een docent, huisarts of maatschappelijk werker, op grond van wettelijke regels het recht om anoniem te blijven ten opzichte van het gezin. Namelijk wanneer bekendmaking van uw identiteit:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor het kind of voor andere (minderjarige) kinderen in het gezin;
- een bedreiging vormt of kan vormen voor uzelf of voor uw medewerkers, of
- uw vertrouwensrelatie met het gezin verstoort of kan verstoren.

Ook dit zal in het ZAT besproken worden en beargumenteerd worden voorgelegd aan het AMK/SHG.

Als met u is afgesproken dat u anoniem blijft voor het gezin, dan zorgt het AMK ervoor dat uw informatie zo in het dossier wordt opgeslagen, dat de leerling/ouders ook uit het dossier uw identiteit niet kunnen achterhalen.

De melding wordt onderbouwd met zoveel mogelijk feiten en gebeurtenissen die geconstateerd zijn door de school en de zorgpartners. Het ZAT overlegt bij de melding met het AMK/SHG wat zij na de melding, binnen de grenzen van hun gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunnen doen om de leerling en de gezinsleden tegen het risico van huiselijk geweld of kindermishandeling te beschermen of escalatie te voorkomen.

Het AMK/SHG is verplicht om de melder te informeren over de stappen die zijn gezet om de situatie voor de leerling te verbeteren. Daarbij geldt als regel dat de mate waarin u betrokken bent bij het gezin, bepalend is voor de hoeveelheid informatie die het AMK/SHG u verstrekt.

Wanneer er door inzet vanuit het ZAT hulpverlening op gang komt die het gewenste resultaat oplevert, is een melding bij het AMK/SHG niet meer nodig. Het gaat immers primair om het aanpakken van het probleem en niet om het registreren van het aantal gevallen van kindermishandeling en huiselijk geweld. Uiteraard is het wel noodzakelijk om vast te stellen dat mishandeling en geweld zijn gestopt. Zo niet, dan is melding bij het AMK/SHG weer aan de orde.

Nuttige informatie

Het basismodel voor de meldcode en andere relevante informatie over bijvoorbeeld trainingen

en e-learning modules is te vinden op de website www.meldcode.nl.

Relevante en bondige achtergrondinformatie is te vinden op www.protocolkindermishandeling.nl onder 'protocol'.

Contact

Het Landelijk Steunpunt ZAT van het Nederlands Jeugdinstituut biedt ondersteuning aan scholen, gemeenten, schoolbesturen en beroepskrachten die betrokken zijn bij een ZAT.

Het steunpunt biedt informatie, kwaliteitsinstrumenten, ondersteuningsactiviteiten en maatwerk voor alle betrokkenen. Heeft u vragen of behoefte aan ondersteuning? Neem dan contact op via telefoonnummer 030 - 230 64 81 of stuur een e-mail naar infozat@nji.nl.

Voor meer informatie kunt u ook terecht op onze website www.zat.nl.

Landelijk Steunpunt ZAT
Nederlands Jeugdinstituut
Postbus 19221
3501 DE Utrecht
030 - 230 64 81
www.zat.nl
infozat@nji.nl

Foto's: Marsel Loermans,
Patrick Sheándell O'Caroll (PhotoAlto)
© 2011 Nederlands Jeugdinstituut